

Maaseutupolitiikka ja sukupuolten tasa-arvo: lähtökohtia, kokemuksia ja mahdollisuuksia

Naisten ääniä aluepolitiikassa –seminaari

Paasitorni 30.5.2007

Hilkka Vihinen

MTT Taloustutkimus

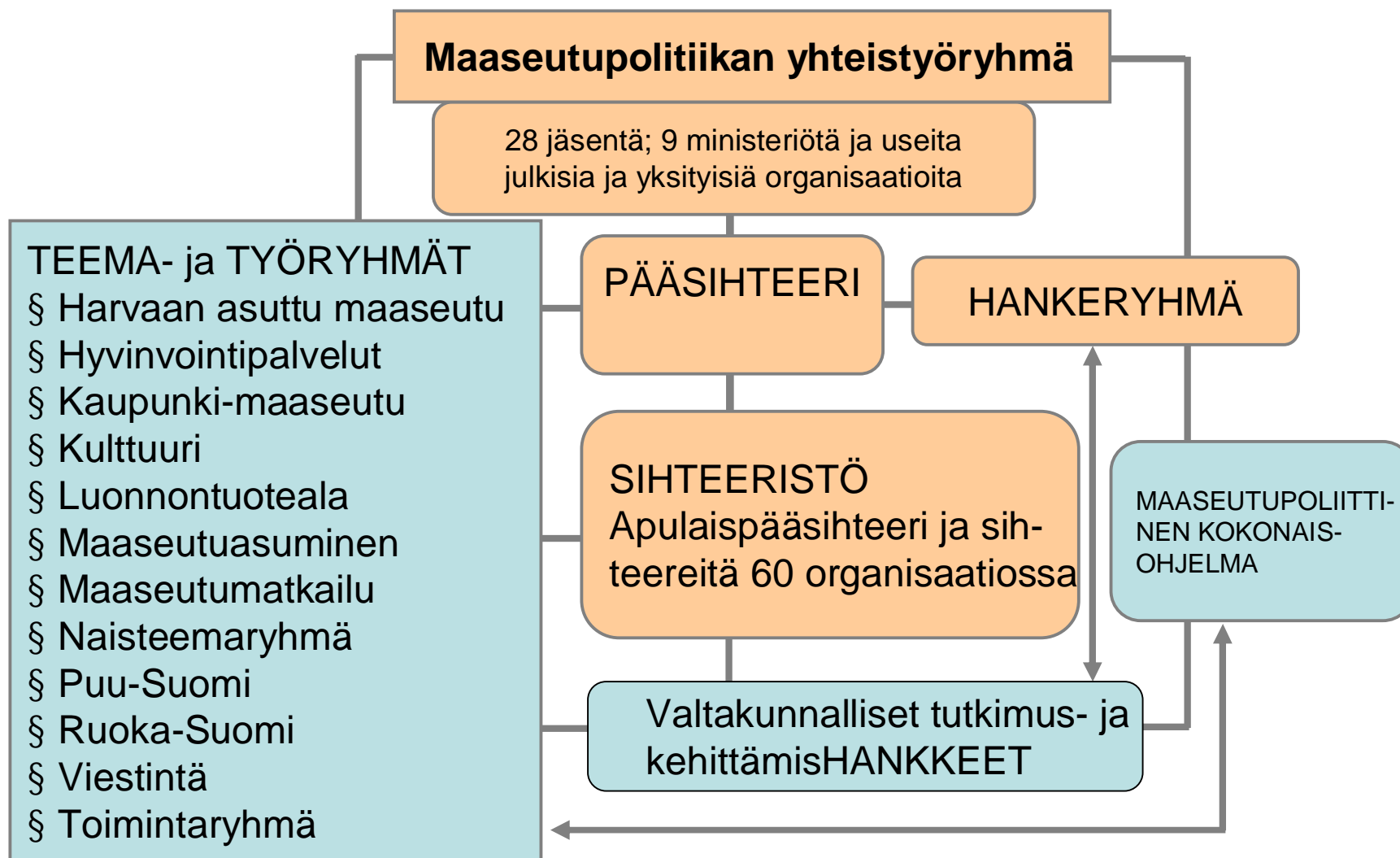
- Lähtökohtia: maaseutupolitiikka politiikkana
- Kokemuksia: maaseutupolitiikan käytäntö ja Naisteemaryhmän työ
- Mahdollisuuksia

Maaseutupolitiikka politiikkana

- Laajan alueen ja harvan mutta kattavan asutuksen erilaistava vaikutus huomioon jo pitkään eri politiikoissa
- Matti Sippola (1991):
 1. Asutus- ja maatalouspolitiikan vaihe 1970-luvun alkuun
 2. Sektoripolitiikan vaihe 1970-luvun alkupuolelta 1980-luvun lopulle (haja-asutustoimenpiteet)
 3. Maaseutupolitiikka 1980-luvun lopulta lähtien
- Itsenäinen maaseutupolitiikka kehittyi 1980-luvun kuluessa ja alkoi täsmentyä 1990-luvun alussa (Uusitalo 1994).
- Pitkään hoidettiin osana asutuspolitiikan alue- ja sosiaalipoliittisesti sävyttämää maatalouspolitiikkaa ja (kehitys-)aluepolitiikkaa.

- Merkittävin yksittäinen maaseutupoliittinen toimi oli hyvinvointivaltion rakentaminen 70-luvun vaihteessa. Synnytti alueellisesti kattavan palvelutuotannon, joka loi maaseudulle uusia työpaikkoja, etenkin naisille.
- Maaseutupolitiikka syntyi 1970-luvun kylätoimintaliikkeestä, työvoimapolitiittisesta koulutuksesta, yliopistojen yrittäjäkoulutuksesta, kuntien elinkeinohankkeista ja sektoripolitiikkojen puutteellisuuteen havahtuneiden hallinnon toimijoiden hankkeista, tärkeimpänä 1988 Euroopan neuvoston aloitteesta käynnistetty maaseutukampanja.
- Kehittynyt valtioneuvoston alaiseksi poikkihallinnolliseksi elimeksi, jonka 'kotipesät' SM ja MMM.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä edeltäjineen on toiminut vuodesta 1988.
- Maaseutupolitiikan järjestelmä ja toimintamuodot ovat organisatorinen innovaatio.

Maaseutupolitiikan järjestelmä

...lähtökohtia

- Yksi ensimmäisistä havainnoista kartoitettaessa maaseudun ongelmia oli (iän ja) sukupuolen suhteen vinoutunut väestörakenne, 'ukkoutuminen'; muilla yleisen aluepolitiikan lohkoilla naiskysymys ei noussut esille.
- Maaseudun muutos koski naisia ja miehiä eri tavalla (julkinen liikenne, päivähoito, palvelujen saatavuus).
- Naisten heikko edustus maaseudun kansalaisyhteiskunnan järjestöissä ja päättävissä elimissä; kaupunkeja konservatiivisempi poliittinen kulttuuri.
- Sukupuolten tasa-arvon nouseminen yhteiskunnalliseksi kysymykseksi; TANE perustettu 1970-luvulla.
- Naisten tilanne yhtenä maaseutukampanjan teemoista - tasa-arvonäkökulma maaseutupolitiikan agendalla alusta lähtien.
- Tilaus naisteemaryhmälle, ensimmäinen asetettiin 1990.

Kokemuksia

- Maaseutuprojekti asetti 1990 työryhmän tarkastelemaan naisten työllistymistä maaseudulla: pendelöinti, naisyrittäisyys.
- Huomattiin tilastojen ja ajan tasalla olevan tiedon puute.
- Tavoitteeksi sukupuolten erilaisuuden huomioonottaminen ja eriarvoisuuden poistaminen.
- 'Neutrinäkökulma' mahdollinen vain, jos sukupuolten välillä ei ole eroja.
- Tässä vaiheessa naisedustus politiikan valmistelu- ja päätöksentekokoelimityksissä parhain sosiaali- ja terveysalalla, heikko sekä aluepolitiikassa että maa- ja metsätaloudessa.
- Maaseutupolitiikkaan Naistyöryhmä: naiset itse määrittämään, mitä naisnäkökulma pitää sisällään ja osallistumaan vaikuttamiseen.
- Teemaryhmäksi keväällä 1992.
- Naisprojektien kehittäminen toimintatapana olennainen osa työskentelyä.

Kokemuksia

- 1994 teemaryhmälle oma sihteeri ja hankerahaa.
- EU-jäsenyyden alkaessa huoli naisten jäämisestä EU-rahoituksen marginaaliin.
- 1996 ajatus koko maan kattavasta maaseudun naisverkostosta, joka luotiin kolmen tason kautta: valtakunnallinen, maakunta- ja paikallistaso; ensimmäisenä teemaryhmänä alueellinen organisoituminen.
- Naisten työllistymisen avaintekijöiden tunnistaminen: sisäinen yrittäjäyys, tekniikan hyväksikäyttö, pienlainatoiminta, osuustoiminta, kimppayrittäminen ja resurssikeskukset.
- Ongelmia: pienten hankkeiden merkitys, määräaikainen rahoitus.
- Tavoitteena tuoda esille: hallinnossa työskentelevien asenteet, suhtautuminen naisyrittäjyyteen.
- 1990-luvun lopulle tultaessa naisnäkökulma legitimoitu maaseutupolitiikkaan.
- 2003 teemaryhmä profiloiti itsensä tiedottavaksi ja ohjaavaksi yhteistyökumppaniksi.

Kokemuksia

- 2000-luvulla keskustelu teemaryhmän vaikuttavuudesta.
- Työtapojen ja teemojen poikkeuksellisuus ja edistyneisyys ilmeistä.
- Sen sijaan tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen pahasti kesken laajassa maaseutupolitiikassa.
- Keskeisiä painotuksia: tiedottaminen (pohjatyö käyttöön), tutkimus (naisten työ näkyväksi, kv. vertailut), poliittinen vaikuttaminen (sukupuolitietoisien puheen ja tiedon tuominen maaseutupolitiikkakeskusteluun), koulutukset (naisyrittäjäyys, naiset projektityössä), seminaarit (avoin ja keskusteleva käytäntö).
- Naisyrittäjäyden esteiden tekeminen näkyväksi, nais erityisen yrittäjäysohjelman luominen – konkreettisia yrityksiä syntyi vähän, kiireettömyys, halu välttää riskejä (lama tuoreessa muistissa); resurssikeskukset olennainen innovaatio; silti: vaikeuksia puolustaa alueilla.
- Verkottuminen: yhteistyötä ja ideoita käynnistävä ja osin koordinoiva taho, 'pienää päivittäistä työtä'; verkostomalli hankaloitti toiminnan kuvaamista.

Kokemuksia

- Kansainvälinen yhteistyö: samankaltainen tilanne yleisesti Euroopassa, Pohjoismaat ja Baltia erityisesti esillä, esim. resurssikeskusidea Ruotsista; laaja Interreg-hanke (FEM).

Teemaryhmä on pitänyt teemaansa esillä

Kyseenalaistanut rakenteiden ja toimintatapojen neutraalisuutta

Luonut välineitä toimia nais erityisesti

Lähdettiin 'ukkoutumiskeskustelusta' tekemään näkyväksi naisten käsitystä hyvästä elämästä, naisten toiveista ja tarpeista

Vaikutelma haasteellisesta ja vaikeasta työstä, leimautumisen vaara

Asioiden jakaminen, keskinäinen tukeminen ja avoimuus

Asenteiden vähittäinen muuttuminen

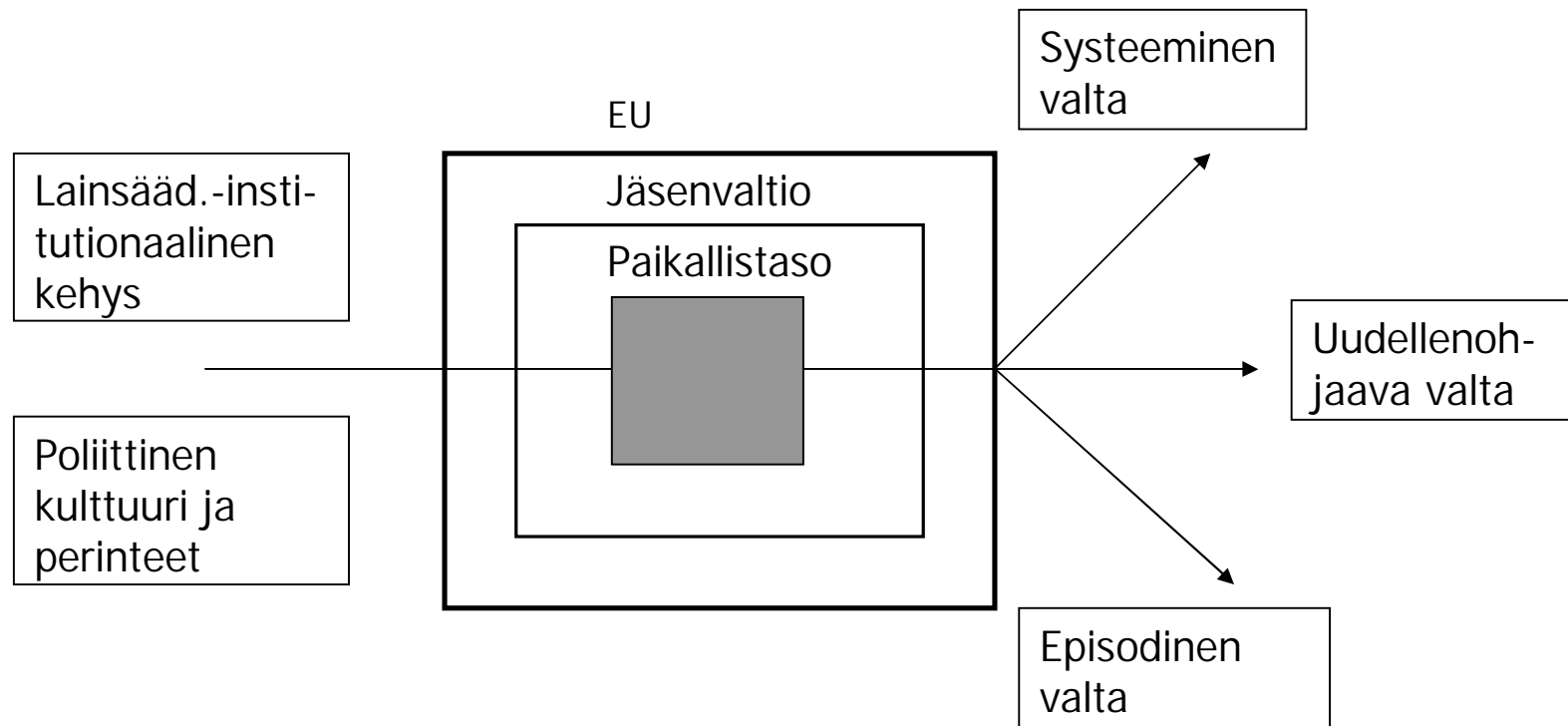
Pitkäikäisimpiä teemaryhmiä – uusien toimintamuotojen hakeminen: muuten naisten potentiaali unohdetaan, aliarvioidaan tai jätetään käyttämättä.

Mahdollisuuksia

Edelleen olennaista:

- Tehdään tilastot, tutkimukset ja rekisterit sukupuolen mukaan
- Arvioidaan suunnitelmat, päätökset, lausunnot ja toimenpiteet sukupuolen mukaan
- Otetaan sukupuoli huomioon puheissa ja teksteissä, silloin kun on selvä ero naisten ja miesten asemassa ja toimien kohdistumisessa
- Irrottaudutaan sukupuolineutraalista puheesta ja tekstistä
- Huolehditaan, että seminaareissa, tilaisuuksissa, työryhmissä ja valiokunnissa tasapuolisesti miehiä ja naisia
- Seurataan, miten tasa-arvo edistyy
- Vaikutetaan politiikan 'esityslistaan', muotoillaan hyvin perusteltuja argumentteja, otetaan 'tila'
- Tehdään maaseudun tarjoama vaihtoehto tunnetuksi ja vaikutetaan siihen, että hajautettu ratkaisu, pysyy avoimena, artikuloidaan sitä naisten kokemuksen kautta.

Vallan kehät

Systeminen valta: vaikuttaa yhteiskunnan perusrakenteissa ja toimintamekanismeissa; naisten rooli yhteiskunnassa ja sen pohjalta rakentuneet toimintatavat

Uudelleensuuntaava valta: systemisen vallan vinoutta korjaamaan tarkoitetut toimet; tasa-arvopolitiikka, Naisteemaryhmän työ, sukupuolierityiset hankkeet; tasa-arvoistavilla käytännöillä voidaan purkaa eriarvoistavia rakenteita

Episodinen valta: tilanteissa avautuva mahdollisuus lisätä valtaresursseja tai -osuuksia – myös henkilökohtainen on poliittista